

Mange grunner til at barn blir vanskelige

Opplæringsvansker oppstår ikke i et vakuum. Foreldre og lærere må bli mer klar over den psykologiske og sosiale konteksten vanskene utvikler seg innenfor.

Elin Nyberg
Journalist

I samarbeid med
Universitetet i Stavanger

Onsdag 13. november 2013
kl. 05:00

– Det vil kunne bidra til å forebygge utvikling av alvorlige psykiske, sosiale og faglige problemer på et senere stadium, sier **psykolog Torstein Stray** ved Avdeling for barn og unges psykiske helsevern ved Sørlandet sykehus.

Nylig disputerte han for doktorgraden i spesialpedagogikk ved Universitetet i Stavanger.

Stray har gjennom en 20-årsperiode utviklet et kartleggings- og analyseverktøy som brukes av den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT) i samarbeid med skole og hjem.

Verktøyet tar utgangspunkt i at atferds- og konsentrasjonsvansker kan ha svært ulike røtter.

– Det er derfor viktig å finne fram til og forstå hvert enkelt barns unike utgangspunkt for problemutviklingen for å kunne gi den nødvendige støtten, sier Stray.

Oppstår i møtet med skolen

Stray viser til at problematferd og konsentrasjonsvansker svært ofte utvikler seg i møtet med skolen og de faglige og sosiale prestasjonskravene som stilles der. Læringsutviklingen på skolen vil i stor grad påvirkes av om barnet lykkes sosialt.

– Svake skoleprestasjoner gir på sin side ofte støtet til svekket selvfølelse og vansker med sosial tilpasning.

Noen barn vil utvikle konsentrasjonsvansker med bakgrunn i lav selvfølelse, eventuelt en opplevelse av ikke å bli sett eller respektert.

– Andre vil ha problemer med å regulere eget aktivitetsnivå eller med å håndtere stress og sterke følelser, sier forskeren.

Sammenheng

– Et fellestrekk er at barna utvikler atferds- og konsentrasjonsvansker som et svar på omgivelsenes avvisning eller manglende forståelse av grunnproblemene.

– Det å beskrive problematferden isolert, vil sjelden gi nok informasjon til å forstå barnets individuelle behov for støtte, sier Stray.

Han mener kunnskap om barnets omgivelser og utviklingshistorie vil ofte være helt avgjørende for å

(Foto: iStockphoto)

kunne differensiere og forstå signalene og budskapet i barnets atferd.

De sårbare barna

Strays kartleggingsverktøy skiller seg fra andre ved at det legger vekt på samspillet mellom barnet og omgivelsene.

– Problematferd oppstår alltid innenfor en sosial kontekst og påvirkes og utvikles gjennom omgivelsenes reaksjoner på barnets atferd allerede tidlig i utviklingsforløpet.

Det blir derfor feil ensidig å se barnets problemuttrykk som et individuelt problem, mener Stray, som viser til sårbarhetsperspektivet:

– Barnet blir sårbart når det møter forventninger fra omgivelsene eller fra seg selv som det ikke kan innfri. En av de vanligste forventningene et barn møter, er at det skal opptre «normalt». Mange barn greier sjelden eller aldri å møte disse forventningene, og kommer dermed i en sårbar posisjon, sier psykologen.

Mestringsstrategier

Barn som lever lenge i en slik situasjon utvikler mestringsstrategier for å redusere sårbarheten.

Mestringsstrategiene blir ofte misforstått av omgivelsene, og møtes gjerne med reaksjoner og tiltak som forsterker barnets sårbarhet og sosiale eksklusjon.

– Dermed kommer samspillet med omgivelsene inn i en ond sirkel som kunne vært unngått med en bedre forståelse av barnets utgangspunkt, sier Stray.

Fokus på mestring – ikke på avvik

Stray kartlegging har fokus på det lærende barnet, ikke på psykisk lidelse eller avvik.

Gjennom en databasert analyse av informasjon fra foreldre og lærere genereres en individuell profil av barnet som PP-tjenesten kan bruke som grunnlag for kommunikasjon og drøftinger med hjem og skole.

Målet er, i samarbeid med foreldre og lærere, å komme fram til en mer nyansert forståelse av hvert barns individuelle behov for sosial, emosjonell og faglig støtte slik at det kan finne seg til rette og trives i skolehverdagen og komme i en best mulig læringsposisjon.

– Kartleggingen skal ikke resultere i en diagnose eller et behandlingsopplegg. Det er viktig at barna møtes som individer som prøver å mestre eller løse et problem, ikke som psykisk avvikende, «syke», «ondsinnede» eller «late» sier Stray.

Bakgrunn:

Stray disputerte nylig for doktorgraden i spesialpedagogikk ved Universitetet i Stavanger med avhandlingen «DAT-Kon – et verktøy for differensiering av atferds- og konsentrasjonsvansker hos barn».